

Alena Neubauerová

Adjectives in postposition: identification and the meaning of the noun phrase

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav anglického jazyka a didaktiky, bakalářská práce, 53 str. + elektronická příloha, květen 2011

Posudek vedoucí práce

Bakalářská práce Aleny Neubauerové se zaměřuje na adjektiva v příznakovém postavení – postpozici za řídicím jménem. Cílem práce je identifikovat adjektiva v této pozici, tj. i jiné případy, než které se uvádějí v gramatických popisech, a takto získaná adjektiva pak zhodnotit z hlediska vlivu na význam jmenné práce a popsat, zda je adjektivum na tuto pozici omezeno či nikoliv.

Teoretická část vymezuje adjektiva jako slovní druh, jejich sémantiku a syntaktické chování, které je pro danou práci klíčové: pre/postpozice v NP, rozlišení atributivních a predikativních adjektiv, vztah postponovaných adjektiv k těmto kategoriím (adjektiva na *a-*, rozveditelnost/blízkost k vztažné větě, vztah sémantických skupin adj. a jejich syntaktického chování, atd.

Pro práci zásadní jsou adjektiva postponovaná. V teoretické části se uvádí, že některá adjektiva se vyskytují pouze v této pozici a naopak, mnohá adjektiva postpozici vylučují. Obecně se s postpozicí setkáváme, kromě obligatorních případů adjektiv s komplementací, po neučitých zájmenech, v případech institucionalizovaných spojení (*heir apparent*). Na str. 19 je podán přehled těchto víceméně fixních spojení (v tabulce na str. 19-20 by se u užitých gramatik hodil ještě odkaz na příslušné pasáže; pokud překračuje tabulka hranici stránky, zopakovat záhlaví; v tabulce lze upozornit na drobné inkonzistence, např. *all things Irish* je uvedeno i v *CamGEL*, nejen v *CGEL*!, viz též pozn. na str. 20; otázkou je, zda např. *Nobel laureate* považovat za postpozici adjektiva?) Další skupiny představují adjektiva typu *present*, která se liší významem dle pozice, adj. v postpozici při užití superlativů a výrazech vyjadřujících množství, *a-* adjektiva, adj. na *-able/-ible*. Je zmíněn též potenciální rozdíl při vyjádření dočasné/trvalé vlastnosti.

Vlastní empirická část je založena na excerpci z *Britského národního korpusu*. Způsob, kterým je možné v korpusu identifikovat postponované adjektivum, je v zásadě dvojí – jako sekvence substantivum+adjektivum před finitním slovesem nebo před terminální interpunkcí. V práci byla zvolena sekvence subst.+adj.+ finitní tvar slovesa *be*. Celkem bylo získáno 1.589 konkordančních řádků, které autorka musela analyzovat s ohledem na funkci adjektiva – výsledkem bylo 1.100 konstrukcí, které podle autorky představovaly požadovanou kombinaci (práce obsahuje také klasifikaci konstrukcí, které byly vyloučeny, což může sloužit ke zpřesnění dalšího potenciálního vyhledávání, a samo o sobě představuje syntaktickou analýzu téměř 500 konstrukcí). Jak se ukázalo při podrobnějším rozboru (viz dále), výsledný vzorek ještě obsahoval chybná spojení, což však při tak vysokém počtu analyzovaných příkladů lze očekávat.

Finální soubor obsahoval cca 43% příkladů, kdy adjektivum je např. součástí názvu právnické osoby (např. *Limited*) a které nepředstavují kategorii hodnou dalšího popisu. Druhou kategorií (cca 3%) představují institucionalizovaná spojení typu *heir apparent*, *battle royal* či *letters rogatory* zejména z právnického jazyka. Zajímavým zjištěním je, že pouze čtyři případy ze vzorku *BNC* jsou tradovány v gramatikách (dle tab. na str. 19-20).

Další částí je přehled ostatních 104 lexémů (Tab. 5), které se ve vzorku zbývajících 594 adjektiv vyskytly, dle četnosti. Dle očekávání jsou nejčastější adjektiva na *able/ible*, *-ed* tvary a či *a-* adjektiva, nicméně zastoupena jsou i další odvozená adjektiva.

Jako další skupina *sui generis* byla identifikována adjektiva na *a-* (v této souvislosti se nabízí otázka vhodnosti zařazení *adjacent*, které na rozdíl od ostatních adj. může stát i v prepozici?). Ze zbývajících adjektiv bylo pro kvalitativní analýzu následně vybráno deset nejvíce zastoupených a

dalších dvacet adjektiv vybraných náhodně. U každého byla sledována možnost prepozice, případný rozdíl mezi prepozicí a postpozicí (u některých i kolokáty). Následně byla adjektiva rozdělena do deseti skupin podle svého charakteru, tj. faktorů, které k postpozici vedly, jmenovitě 1. přítomnost superlativu, 2. sémantická diference mezi prepozicí a postpozicí (*concerned, outstanding, uppermost*), 3. adjektiva, u nichž lze v postpozici pozorovat tendenci k terminologizaci (tato skupina se částečně překrývá s předchozí), 4. adjektiva, u nichž není snadno patrný rozdíl významu v závislosti na pozici (*unemployed, available*), nicméně opět lze na základě srovnání kolokátů vysledovat určitou tendenci k terminologickým spojením, 5. adjektiva, která se zdají volně užitelná v obou pozicích, 6. příklady elipsy v rámci NP, 7. spojení *all things* + ajd., 8. metapříklady z BNC ilustrující agramatickou pozici adjektiva, 9. *galore* u něhož není jasná slovnědruhovná příslušnost, 10. chybně zařazené příklady.

K třídění vybraných adjektiv je nutno podotknout, že představuje poměrně náročnou část vzhledem rozlišování kolokací či terminologických spojení atd., u nichž by pro stanovení spolehlivějších závěrů musela následovat podrobnější analýza kolokátů a rozbor denotačního významu, což by však již bylo nad rámec této již tak obsáhlé práce. V této části vedle analýzy musela autorka ověřovat také četné údaje ve slovnících, které však ne vždy podávají spolehlivé údaje (např. neuvádějí *entertaining* jako sb.) Je třeba také říci, že mezi náhodně vybranými adj. lexémy pro kvalitativní analýzu je poměr nesprávně zařazených adjektiv relativně vysoký.

Poslední část praktické části uvádí příklady přídavných jmen, která se vyskytují jak prepozici, tak postpozici bez zřetelného významového rozdílu, a poukazuje tak na oblast vyžadující další zkoumání (aktuálně členské rozdíly, apod.).

V závěru pak autorka poukazuje na některé metodologické problémy (např. nevyločení zdrojů mluveného jazyka z dotazu vyhledávání, chybovost značkování korpusu, přítomnost metapříkladů) a na oblasti, které by vyžadovaly podrobnější další studium.

Předložená práce jako celek představuje dle mého názoru metodologicky zajímavý a materiálově bohatý pokus o rozšíření popisu oblasti na jedné straně pro anglickou mluvnici relativně marginální, na druhé straně však oblasti ne snadno uchopitelné (faktory z různých jazykových rovin a stupňovitost jevu). Práce je po technické a jazykové stránce zpracována dobře, výtky lze mít k menší pečlivosti při zařazení některých příkladů do finálního vzorku, což však je vzhledem k rozsahu zpracovávaných dat a stupni studia pochopitelné.

Závěr:

Jak vyplývá z výše uvedeného, splňuje předložená studie Aleny Neubauerové kritéria kladená na bakalářské práce. K obhajobě ji proto doporučuji a předběžně hodnotím známkou *výborně* či *velmi dobře*.

PhDr. Pavlína Šaldová, Ph.D.